

VENECO
ÉÉN MET DE REGIO

JAARVERSLAG HANDHAVINGSCEL 2025

INHOUDSTAFEL

1.	INLEIDING.....	3
2.	WERKING.....	4
2.1	Doel.....	4
2.2	Wetgeving.....	5
2.3	Werking.....	6
2.4	Vlaams Handhavingsplatform (VHP).....	11
3.	DOSSIERS.....	12
3.1	Statistieken.....	12
3.2	Voorbeelden.....	16
4.	AANBEVELINGEN.....	18
5.	BLIK OP DE TOEKOMST.....	19

1. INLEIDING

Sinds 2018 ondersteunt de intergemeentelijke handhavingscel van Veneco de aangesloten besturen bij het aanpakken van omgevingsmisdrijven. Hieronder vallen zowel milieumisdrijven als misdrijven met betrekking tot ruimtelijke ordening. Gemeenten bepalen daarbij zelf voor welke dossiers ze een beroep doen op de expertise van de handhavingscel.

De handhavingscel beschikt over de vereiste erkenningen en bevoegdheden om efficiënt op te treden: van terreincontroles en het vorderen van herstelmaatregelen tot het opleggen van bestuurlijke maatregelen en het innen van bijhorende dwangsommen. Het doel is steeds het wegnemen van de gevolgen van gepleegde misdrijven en het herstellen van de ruimtelijke en milieukwaliteit van de omgeving.

Een constructieve samenwerking met de lokale besturen en hun administraties staat daarbij centraal. Doorheen de jaren is bovendien een sterk en stabiel netwerk uitgebouwd met andere handhavingspartners, waaronder de Vlaamse overheid, politiediensten, het Openbaar ministerie en collega-handhavers binnen intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Het vertrouwen van de gemeenten in de handhavingscel blijkt onder meer uit de 207 nieuwe opdrachten voor de handhavingscel in 2025. Het grootste deel daarvan had betrekking op ruimtelijke ordening, met name 178 dossiers, tegenover 29 milieudossiers.

In juni 2025 verliet een stafmedewerker handhaving de organisatie, maar in december 2025 trad reeds een nieuwe stafmedewerker handhaving in dienst. Hierdoor bestaat de handhavingscel opnieuw uit drie stafmedewerkers handhaving.

2. WERKING VAN DE INTERGEMEENTELIJKE HANDHAVINGSCEL

2.1. DOEL

Het doel van de intergemeentelijke handhavingscel is gemeenten te ondersteunen bij het handhaven van hun omgeving. Dat gebeurt in vertrouwen, in samenwerking en met zichtbaar resultaat op het terrein. Met omgeving bedoelen we de ruimtelijke ordening en het leefmilieu.

In vertrouwen:

De handhavingscel werkt in een directe relatie met en als verlengstuk van de gemeenten. Het gemeentebestuur behoudt het beleid. Het bestuur beslist hoeveel en wat er wordt gehandhaafd. De handhavingscel werkt adviserend en uitvoerend (zie paragraaf 2.3).

In samenwerking:

De handhavingscel werkt samen met en complementair aan de bestaande handhavingsactoren, zoals:

- omgevingsambtenaren van de gemeente;
- het Vlaamse niveau (departement Omgeving, OVAM, ANB, enz.);
- politie;
- het Openbaar Ministerie.

Met zichtbaar resultaat op het terrein:

De handhavingscel zoekt steeds naar een oplossing die een meerwaarde betekent voor de gemeenten: handhaven met een doel, niet als doel op zich. Door handhavend op te treden versterkt een gemeente het vertrouwen van haar inwoners in het gemeentebestuur.

2.2. WETGEVING

Het handhaven van de *ruimtelijke ordening* vinden we terug in titel VI van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) en in het handhavingsbesluit ruimtelijke ordening. Van oudsher is er de herstellvordering, waarin het herstel via de rechter afgedwongen wordt. Nu zijn er heel wat alternatieven: raad geven, aanmanen, staking bevelen, proces-verbaal opstellen, dwangsom opleggen, zelf herstellen op kosten van de schender en last-but-not-least minnelijk schikken.

Daartoe stelt het schepencollege twee functies aan binnen haar eigen personeel of uit de intergemeentelijke handhavingscel:

- verbalisant ruimtelijke ordening;
- gemeentelijke, stedenbouwkundige inspecteur.

Het *leefmilieu* handhaven wordt geregeld in titel XVI van het Decreet algemene bepalingen milieubeleid (DABM) en het milieuhandhavingsbesluit. Toezichhouders milieuhandhaving kunnen eveneens raad geven, aanmanen, bevelen, proces-verbaal opstellen, een dwangsom opleggen of zelf herstellen op kosten van de schender. Lokale toezichhouders milieuhandhaving zijn niet bevoegd voor de klasse 1 - bedrijven of provinciale aangelegenheden (art. 21-34 milieuhandhavingsbesluit).

2.3. WERKING

Elke gemeente kiest zelf

De intergemeentelijke handhavingscel maakt deel uit van Veneco, kostendelende vereniging van 20 steden en gemeenten rond Gent. Veneco factureert haar prestaties aan de opdrachtgevende gemeente, aan een kostendelend uurtarief.

Elke gemeente beslist zelf of zij de handhavingscel inschakelt, en in welke mate.

Prioriteiten

De regionale handhavingscel van Veneco werkt volgens een regionaal handhavingskader¹. Doel is enerzijds om een duidelijk transparant handhavingskader te scheppen en anderzijds een werkinstrument aan te reiken aan alle betrokken handhavingspartners.

Uitgangspunt voor de vastgestelde regionale prioriteiten zijn overeenkomsten in het omgevingsbeleid van de gemeenten. Die overeenkomsten vinden we vooral in lange-termijndoelen. We bundelen die in thema's:

- Kernversterking: leegstand, stallen van materialen en voertuigen, kwalitatief straatbeeld,...;
- Kwalitatieve verdichting: woonkwaliteit, niet naleving vergunningsvoorwaarden bij wooneenheden, wijziging aantal woontiteiten,...;
- Behoud open ruimte: vertuining, zonevreemde constructies, ongewenste activiteiten in het openruimtegebied;
- Wonen en renoveren: werken zonder vergunning;
- Slim locatiebeleid: juiste vergunning voor de juiste activiteit;
- Groene en veerkrachtige ruimte: impactvolle verontreiniging, grondwater oppompen, verhardten terreinen, rooien van bomen,...

Naast het thema waartoe een misdrijf behoort, kan het extra prioriteit krijgen door de omstandigheden rond het misdrijf:

- De ernst van het omgevingsmisdrijf
- Het tegenwerken van de handhaving
- Het bijna verjaren van het misdrijf

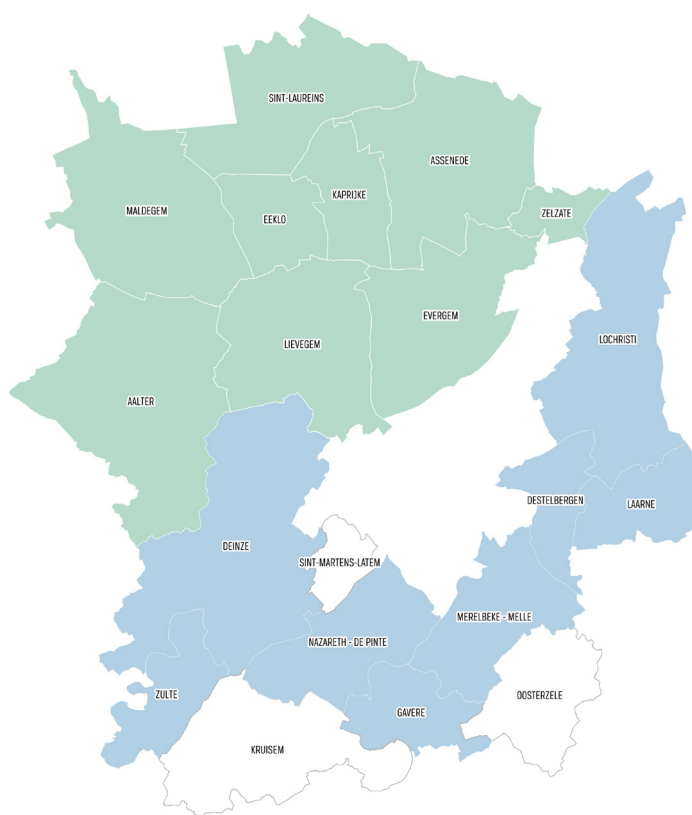
¹ www.veneco.be/downloads

Het handhaven met prioriteiten door de handhavingscel heeft enkel tot gevolg dat sommige dossiers een snellere doorlooptijd kennen dan niet-prioritaire dossiers. Ook in niet-prioritaire dossiers zetten we immers aan tot herstel eenmaal de gemeente deze dossiers heeft overgemaakt aan de handhavingscel.

Een blijvend aandachtspunt is het gelijk behandelen van gelijkaardige situaties. Het regionale handhavingskader verwijst in dat opzicht dan ook naar de algemene rechtsbeginselen die we volgen, waaronder dit gelijkheidsbeginsel.

Werkingsgebied en capaciteit

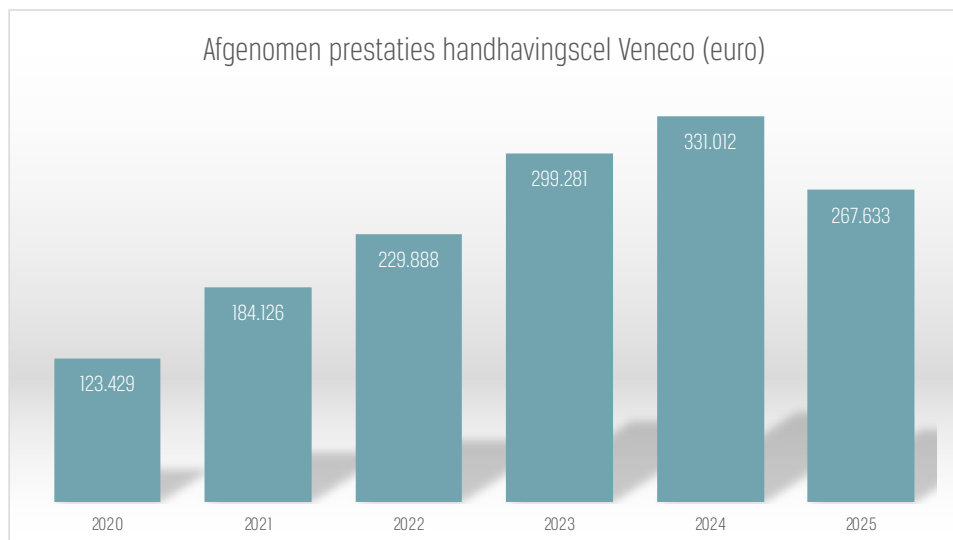
Door middel van de fusies tussen Lochristi en Wachtebeke, Merelbeke-Melle en Nazareth en De Pinte in 2025, doen 17 gemeenten een beroep op de intergemeentelijke handhavingscel. Enkel Kruisem, Oosterzele en Sint-Martens-Latem nemen geen diensten af van de intergemeentelijke handhavingscel.

Kaart: zeventien gemeenten rond Gent zijn aangesloten bij de intergemeentelijke handhavingscel van Veneco (ingekleurd).

Naarmate meer gemeenten een beroep doen op onze diensten, passen we de capaciteit van de intergemeentelijke handhavingscel daaraan aan. Per 1 juni 2025 heeft een stafmedewerker handhaving de organisatie verlaten, waardoor er gedurende 6 maanden slechts twee stafmedewerkers handhaving in dienst waren. Dit heeft uiteraard ook zijn weerslag gehad in het aantal gefactureerde uren.

We hebben ondertussen sinds 1 december 2025 opnieuw drie voltijdse stafmedewerkers handhaving in dienst, waarvan er twee ook de erkenning hebben als lokaal toezichthouder milieu.

Grafiek: de capaciteit van de handhavingscel groeit samen met de vraag van de gemeenten. Halverwege 2020 was er anderhalve fte in dienst; vanaf half 2021 werden dat 2 fte, wat zo bleef in 2022; op 1 maart 2023 kwam er een derde fte bij. Op 1 juni 2025 verdween er één fte, waardoor gedurende zes maanden slechts twee fte in dienst waren en er uiteindelijk in 2025 minder werd gefactureerd dan in 2024.

Samen met andere handhavers

Het handhaven gebeurt zelden alleen door de gemeente of de intergemeentelijke handhavingscel.

Lokale politie treedt vaak op bij:

- het ontvangen van meldingen;
- burenruzies;
- stakingsbevelen;
- verhoren.

Slechts in enkele politiezones is er een specialist wetgeving milieu en/of ruimtelijke ordening, die dan vaak deels ook andere taken opneemt. Meer en meer wordt er echter een beroep gedaan op onze gespecialiseerde handhavingscel.

Ook in gevaarlijke situaties wordt er samen ter plaatse gegaan. De intergemeentelijke handhavingscel doet dan een beroep op bijstand van de politie, als de sterke arm der wet.

Het parket van de procureur des Konings te Gent zorgt voor het opsporingsonderzoek. We wisselen informatie uit en maken herstellvorderingen. De procureur des Konings zorgt voor het verdere strafrechtelijke verloop. Er is geregeld overleg.

De Vlaamse Overheid, Departement Omgeving, afdeling Handhaving, treedt op in ruimtelijk kwetsbaar gebied en bij de meest risicovolle bedrijven.^{2,3} Ook andere instellingen op gewestelijk niveau treden op, telkens binnen hun eigen prioriteiten en bevoegdheden (bv. Agentschap Natuur en Bos, OVAM, de Vlaamse Wooninspectie). De intergemeentelijke handhavingscel geeft de relevante meldingen door aan die overheden, en vice versa.

² omgeving.vlaanderen.be/nl/inspectie-en-handhaving/handhavingsbeleid

³ Op 4 mei 2023 publiceerde de Vlaamse Omgevingsinspectie haar nieuwe prioriteiten bij het handhaven van de ruimtelijke ordening

In 2025 heeft de intergemeentelijke handhavingscel opnieuw een regionaal handhavingsoverleg georganiseerd voor de voormelde partners in ons werkingsgebied. Dit vond plaats op vrijdag 9 mei 2025 in het gemeentehuis van Nazareth-De Pinte. Aldaar werden wetgevende nieuwigheden besproken, alsook enkele beleidsopties met betrekking tot handhaving voor gemeenten (handhavingsplan, bestuurlijk handhaven en participatie).

Op 17 juni 2025 vond het tweede netwerk Omgeving Oost-Vlaanderen plaats in het Provinciehuis De Leopoldkazerne, waarbij zowel de federale gerechtelijke politie Oost-Vlaanderen, Parket Oost-Vlaanderen, afdeling handhaving Oost-Vlaanderen, de handhavingscel van Veneco en andere regionale handhavingspartners aanwezig waren. We blijven actief deel uitmaken van de stuurgroep ter organisatie van dit netwerk.

2.4. VLAAMS HANDHAVINGSPLATFORM (VHP)

De digitalisering zet zich ook door voor handhaving. Middels het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving werd een Vlaams Handhavingsplatform opgericht, hetgeen tot doel heeft om alle informatie rond handhaving op een gecentraliseerde, uniforme, real-time en beveiligde manier ter beschikking te stellen aan alle betrokken autoriteiten en instanties.

Sinds 25 maart 2024 zijn wij dan ook verplicht om processen-verbaal die worden opgemaakt in het kader van de wetgeving VCRO en DABM, digitaal op te laden op dit Vlaams Handhavingsplatform. Kennisgevingen van deze digitale documenten gebeuren vervolgens vanaf dit platform per E-box aan ondernemingen en particulieren die daarover beschikken, of per aangetekend schrijven indien dit niet het geval is.

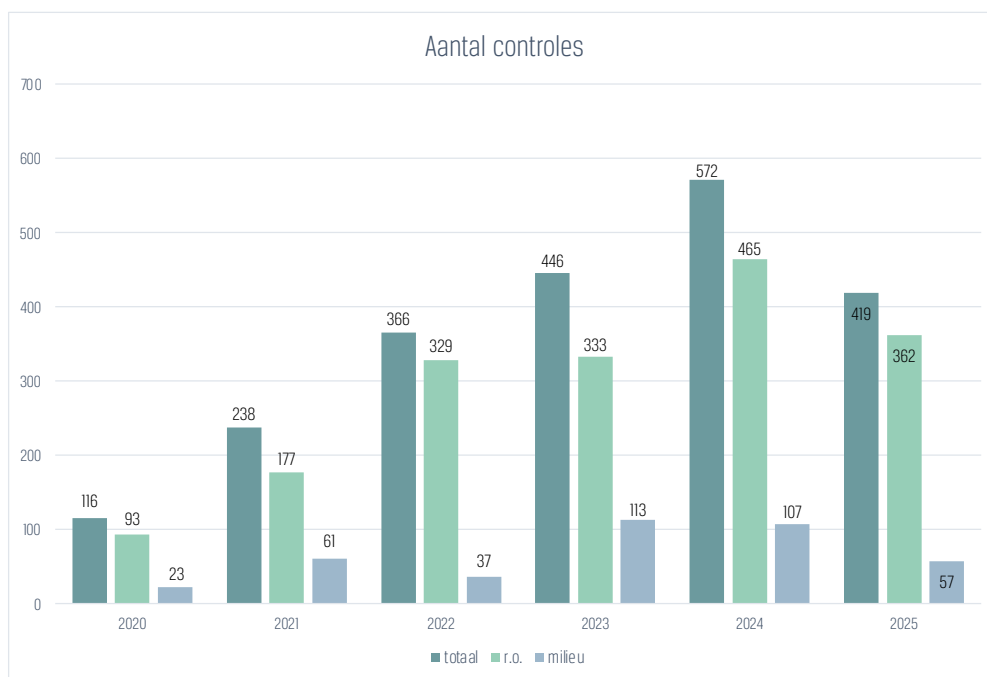
Vanaf 1 april 2026 is het de bedoeling om ook andere documenten (waarschuwingen, verslagen van vaststelling, enz.) te integreren in de werking van dit Vlaams Handhavingsplatform. De handhavingscel maakte ook in 2025 deel uit van het kernteam VHP ter ondersteuning van deze digitale ontwikkelingen.

3. DOSSIERS

3.1. STATISTIEKEN

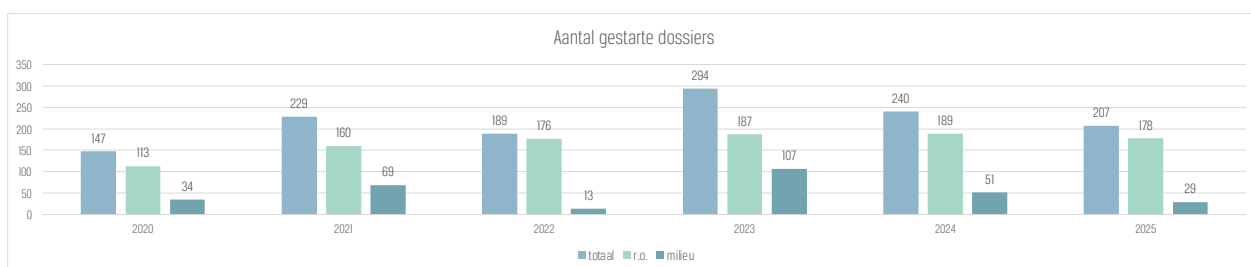
In 2025 voerden we in totaal 419 controles uit, waarvan:

- 362 met betrekking tot wetgeving ruimtelijke ordening
- 57 met betrekking tot wetgeving milieu.

Grafiek 1: Het aantal controles dat de intergemeentelijke handhavingscel van Veneco elk jaar uitvoerde voor stedenbouwkundige schendingen (r.o.) en milieumisdrijven. De eerste staven geven de som van beiden weer.

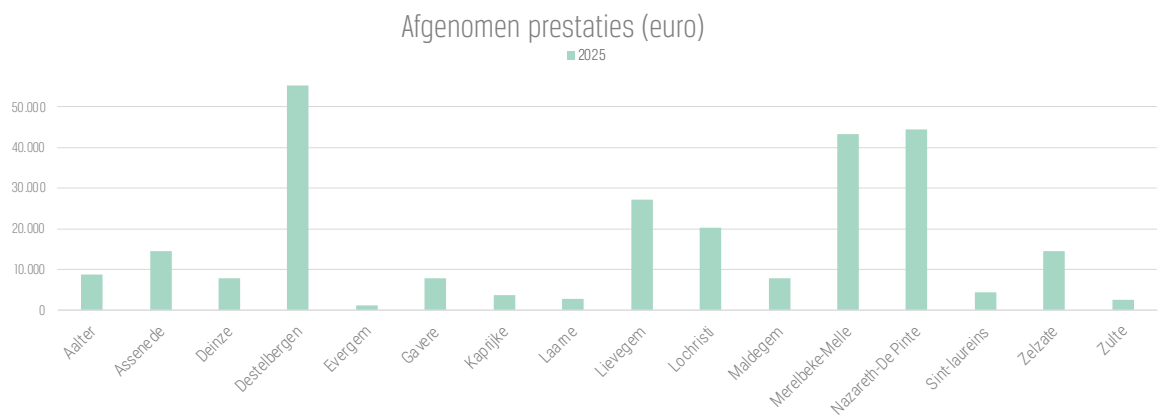
In het aantal nieuwe dossiers zien we een stabilisering van de hoeveelheid werk in het handhaven van de ruimtelijke ordening, en daling in de milieudossiers door het beëindigen van het pilotproject. Dat ziet u in onderstaande grafiek.

Grafiek 2: Het aantal nieuwe dossiers dat de intergemeentelijke handhavingscel van Veneco elk jaar ontving voor stedenbouwkundige misdrijven (r.o.) en milieumisdrijven. De grijze staven geven de som van beiden weer. In 2025 startten we 207 nieuwe dossiers: de som van 178 dossiers over r.o. en 29 over milieu.

Onderstaande grafiek toont de verdeling van onze prestaties over de gemeenten. Gemeenten als Destelbergen en Merelbeke-Melle zetten sterk in op handhaven en laten dit grotendeels over aan Veneco, zodat de eigen administratie zich kan concentreren op andere taken, zoals het verlenen van omgevingsvergunningen.

Gemeenten die minder een beroep doen op Veneco hebben soms zelf een handhavingsambtenaar in dienst (Eeklo), of konden een beroep doen op een gespecialiseerde politie-ambtenaar (Aalter, Evergem, Maldegem) waarbij Veneco dan bijvoorbeeld voornamelijk instaat voor de opmaak van gespecialiseerde herstelvorderingen.

Grafiek 5: Afgenomen prestaties voor handhaving per gemeente in 2025 (bouw- en milieumisdrijven samen).

Succes van de handhavinginstrumenten

We gebruiken verschillende instrumenten om aan te zetten tot herstel. Soms volstaat aanmanen, soms volgt na het aanmanen een proces-verbaal, enz. Het succes van de handhavingsmiddelen blijft sterk afhankelijk van het gedrag van de schender. De Europese Commissie onderscheidt acht soorten gedrag, die elk een specifieke aanpak vergen.

Source: Adapted from European Commission

Figuur: soorten gedrag en de beste aanpak bij het handhaven.

In praktijk komen de onwetenden en opportunisten het meest voor. Een typisch handhavingstraject gebruikt dan de volgende instrumenten:

- plaats bezoeken;
- inlichten;
- aanmanen;
- proces-verbaal opstellen;
- herstellvordering;
- dwangsom innen tot er is hersteld.

Daarbij worden de laatste stappen enkel gezet als de vorige niet leiden tot 'spontaan' herstel.

Kosten van het handhaven

Hoeveel middelen er nodig zijn in een concreet dossier, hangt sterk af van hoe spontaan de schender meewerkt:

- In een beperkt aantal van de dossiers wordt minder dan één uur werk verricht. Soms volstaat één telefoontje.
- De helft van de dossiers kost minder dan vier uur werk. Heel wat mensen werken mee en brengen hun eigendom zonder meer in orde na hiertoe te zijn aangemaand.
- Nog een kwart van de dossiers kost tussen vier uur en acht uur werk.
- Het overige kwart van de dossiers neemt meer acht uur werk in beslag.

Een belangrijke nieuwigheid sinds 2024 betreft de inkomsten uit handhaving die ten goede komen aan de gemeenten. Vroeger dienden inkomsten uit bv. minnelijke schikkingen te worden doorgestort naar het Grondfonds (nadien BRV-fonds), waarna deze geacht werden aangewend door Vlaanderen ter bevordering van handhavingstaken.

Artikel 73 van het Kaderdecreet Handhaving zorgt ervoor dat inkomsten die verkregen worden uit handhaving van regelgeving inzake DABM en VCRO toekomen aan de overheid namens wie ze worden geïnd en zijn voorbestemd voor de financiering van handavingsopdrachten of acties ter ondersteuning van het door de geschonden regelgeving beschermde algemeen belang. Dit betreffen zowel inkomsten minnelijke schikkingen, dwangsommen na bestuurlijke maatregelen en dwangsommen na gerechtelijke procedures.

Om uitvoering te geven aan deze gewijzigde regelgeving besliste de Raad van Bestuur van Veneco op 11 december 2024 om vanaf 2025 een nieuwe werkwijze toe te passen binnen de intergemeentelijke handavingscel. Daarbij worden de inkomsten die voortvloeien uit handavingsdossiers toegewezen aan een afzonderlijke rekening per aangesloten gemeente. Deze inkomsten worden vervolgens verrekend met de prestaties die door Veneco aan de betrokken gemeente worden gefactureerd. In 2025 werd deze regeling voor het eerst concreet toegepast binnen de dienstverlening handhaving. Hiermee zorgt Veneco voor een transparante aanpak, waarbij gemeenten niet alleen zicht behouden op de uitgevoerde prestaties per dossier, maar ook rechtstreeks voordeel kunnen halen uit de gegenereerde handavingsinkomsten.

3.2. VOORBEELDEN ⁴

We beginnen met een voorbeeld waarbij er een spontaan herstel kwam door betrokkenen⁵. Het volstond om een plaatsbezoek te organiseren, betrokkenen aan te manen en hen tijd te verschaffen om tot herstel over te gaan.

Foto's: Tuin was volledig verhard door middel van kunstgras en terrastegels (foto links). Het kunstgras en teveel aan tegelverharding werd verwijderd en vervangen door natuurlijke graszoden (foto rechts), dankzij onze tussenkomst.

⁴ Deze voorbeelden zijn gebaseerd op concrete dossiers. Ze werden echter aangepast om de privacy te waarborgen, de leesbaarheid te verhogen, en om de lezer een idee te geven over hoe de intergemeentelijk handhavingscel werkt, ook in andere, soortgelijke dossiers.

⁵ Meer info over de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering: zie www.hogeraadvoordehandhavingsuitvoering.be

Een ander voorbeeld betreft het stallen van geaccidenteerde voertuigen in agrarisch gebied. Pas na opmaak proces-verbaal werd het terrein terug vrijgemaakt van voertuigen.

Foto's: Oprit met aanzienlijke hoeveelheid gestalde voertuigen (foto links) werden pas verwijderd na opmaak proces-verbaal (foto rechts).

Een derde voorbeeld betreft een wederrechtelijk geplaatst zwembad dat pas na opmaak herstellordering en rechterlijke uitspraak werd verwijderd.

Foto's: Aanzet zwembad (foto links) werd verwijderd (foto rechts).

4. AANBEVELINGEN

De intergemeentelijke handhavingscel biedt twee belangrijke voordelen voor gemeenten:

1. Hoge specialisatiegraad: De stafmedewerkers van de handhavingscel focussen zich volledig op het bestrijden van omgevingsmisdrijven. Gemeentelijke of politieambtenaren combineren die taak daarentegen met tal van andere verantwoordelijkheden, waardoor diepgaande specialisatie minder haalbaar is.
2. Neutraal en onafhankelijk imago: Omdat de handhavingscel niet optreedt als "de gemeente", wordt ze door overtreders vaak als objectiever ervaren, wat de bereidheid tot medewerking verhoogt. Melders voelen zich bovendien sneller gehoord wanneer een externe actor is betrokken.

We merken dat de handhaving in veel gemeenten aanzienlijk professioneler verloopt dan voor de opstart van de handhavingscel in 2018. Meldingen worden ernstiger genomen en door het hanteren van een vaste methodiek in het handhaven van de omgevingsmisdrijven, worden betere resultaten bereikt. Die werkwijze kan door de gemeenten ook best verankerd worden in een formeel handhavingsplan, zoals door Gavere is gebeurd en ook andere gemeenten zijn intussen met de opmaak van zo'n plan bezig.

Volgende twee aanbevelingen worden meegegeven met het oog op het efficiënt en effectief blijven behandelen van omgevingsmisdrijven:

A. Regelmatige afstemming tussen handhavingspartners blijft belangrijk

Door middel van regelmatige afstemming tussen de gemeente (zowel diensten omgeving alsook beleid), politie en de intergemeentelijke handhavingscel verhoogt de slagkracht van de handhaving. Zo kunnen complexe dossiers gezamenlijk efficiënter worden aangepakt. Het uitwisselen van informatie verloopt vlotter en voorkomt dat omgevingsmisdrijven onder de radar blijven.

B. Wegwerken digitale barrières

Een digitaal goed ondersteunde handhavingswerking verhoogt de kwaliteit, uniformiteit en raadpleegbaarheid van de handhavingsdossiers. Het eenvoudig bereikbaar zijn van noodzakelijke gegevens voor handhaving mogelijk te maken, zou een evidentie moeten zijn. Vaak wordt echter gestoten op digitale barrières, waardoor het handhavingsproces onnodig vertraging oploopt.

5. BLIK OP DE TOEKOMST

In 2026 zijn diverse uitdagingen aanwezig voor de handhavingscel:

- Net zoals in 2025 zullen we gemeenten ondersteunen bij het uitwerken of aanpassen van een gemeentelijk handhavingsplan. Ook de nieuwe besturen, die hier nog niet mee bekend zijn, zullen we op weg zetten met raad en daad.
- In 2026 organiseren we opnieuw een Regionaal Handhavingsoverleg met diverse topics betreffende omgevingshandhaving.
- We onderzoeken in 2026 de mogelijkheden inzake performante digitale dossieropvolgsystemen.
- Gelet op de inwerkingtreding van het Kaderdecreet, wijziging vrijstellingsbesluit en aanpassing Strafwetboek, stemmen we onze werking hierop af.

Met een blik op de toekomst bouwt de intergemeentelijke handhavingscel mee aan een betrouwbare en efficiënte overheid.